

Nagyméltóságú

dr. gróf Klebelsberg Kunó

b. t. t., m. kir. vallás- és közoktatásügyi
Miniszter Úrhoz

Budapest.

**A m. kir. József-Műegyetem Tanácsának
tiszteletteljes felterjesztése**

a közgazdasági osztály
okleveleinek minősítő
erővel való felruházása
tárgyában.

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

A kir. József-Műegyetem Tanácsának határozatából folyólag azzal a kéréssel van szerencsém Nagyméltóságodhoz fordulni, kegyeskedjék lépéseket tenni abban az irányban, hogy a köztisztviselők minősítéséről szóló 1883. évi I. t.-c. vagy külön törvény formájában, vagy az éppen az imént említett törvény 32. szakaszában nyújtott felhatalmazás birtokában a budapesti tudományegyetemi közgazdaságtudományi kar esetében gyökeredző precedens alapján kormányrendelet formájában a következő szellemben egészítessék ki:

„1. Az 1883. évi I. t.-c. 3. §-a kiegészítettik azzal, hogy a szoros értelemben vett fogalmazási (közigazgatási) szakot illetőleg megkívánt képzettségek közé a m. kir. József-Műegyetem közgazdasági osztályán szerzett oklevél vagy doktorátus is beiktattatik.

2. Az említett törvény 5. §-a azzal bővítettik ki, hogy

a) a közgazdasági ügyekkel is foglalkozó minisztériumok (ezidőszerint: a belügyi, a pénzügyi, a kereskedelemügyi, a földművelésügyi s a népjóléti és munkaügyi minisztérium) központi igazgatásának —;

b) e minisztériumok kormányzati hatásköre alá tartozó hivataloknak és intézeteknek —;

c) a külügyi igazgatás közgazdasági szerveinek —; s végül

d) a törvényhatósági jogú és rendezett tanácsú városoknak *fogalmazói tisztviselői karába* (az árvaszékek és a tiszti ügyészségek kivételével) teljes joggal oly egyének is kinevezhetők, megválaszthatók, illetőleg a fogalmazói tiszti létszámba átvehetők, akik a m. kir. József-Műegyetem közgazdasági osztálya részéről oklevelet, vagy közgazdaságtudori fokozatot nyertek.

3. Az 1883. évi I. t.-c. 14. §-a olyképp egészítettik ki, hogy a postaszolgálat fogalmazói karát illetőleg a jogvégeztséggel mellett általában egyenlő jogerejűnek nyilvánítatik a kir. József-Műegyetem közgazdasági osztálya részéről kiadott oklevél, vagy tudori oklevél is.

4. Ugyanez áll a m. kir. Államvasutak, a m. kir. Postatakarékpénztár, az Országos Társadalombiztosító Intézet s a m. kir. Állami Munkaközvetítő Hivatal fogalmazói karában létesített állásokra vonatkozólag is.

5. Az 1883. évi I. t.-c. 10. §-ának 1. bekezdése, mely a műszaki köztisztviselői alkalmazottak teendőire alkalmazott egyének minősítéséről szól, a következőkkel egészítettik ki: Ez állások a mérnöki oklevéllel rendelkező egyének számára minden közigazgatási szervezetnél — így különösen a rendezett tanácsú városoknál és a városi üzemeknél is — fenntartatnak. Természetes azonban, hogyha e mérnökök a kir. József-Műegyetem közgazdasági osztályán is oklevelet szereztek, a jelen törvény (rendelet) 2. §-ában megjelölt köztisztviselői állásokra is minősítettnek tekintendők.“

Méltóztassék Nagyméltóságod a tisztelettel alulírottnak, mint a kir. József-Műegyetem e. i. rektorának megengedni azt, hogy ennek mind a Műegyetemen diplomát szerzett ifjúság érdekében elsőrendűen fontosnak tartott, mind pedig a közigazgatás általános szempontjait szem előtt tartó és valóban szinte életbevágó kérésnek indokait előadjam.

I. Általános indokolás.

Az 1883. évi I. t.-c. a kir. József-Műegyetem által nyújtott képesítéssel nagyon mostohán bánt. A törvény szövege mindössze két helyen érinti a műegyetemi kvalifikációt. A 10. § 1. bekezdése azt mondja, hogy »az állami szolgálat bármely ágazatában, úgy a központban, valamint a vidéken, továbbá a törvényhatóságoknál is és a törvényhatósági jogú városoknál műszaki teendőkre alkalmazandó egyénekre nézve a képzettség valamely műegyetem tanulmányának szabályszerű bevégezése s annak alapján a kir. József-Műegyetemtől nyert, vagy általa honosított oklevél«. A törvény e szakaszának többi bekezdései részben — mint a kulturmérnökségnél — a mérnöki oklevélen kívül még bizonyos egyéb tanulmányok elvégzését is követelik; részben pedig — mint az állandó kataszternél — beérik csupán a műegyetemi tanulmányok *elvégzésével*, sőt a felmérési mérnökségeknél és a felmérési növendékeknél kivételesen a reálskolai érettségi bizonyítvánnyal is.

A kvalifikációs törvény 15. §-ának első bekezdése a távirdai igazgatóktól, titkároktól stb. a jogi képzettség helyett fakultative a műegyetemi képzettséget kívánja meg.

A törvény 5. §-a I. részének 4. bekezdése másrészt azt mondja ki, hogy azon minisztériumok központi igazgatásánál, melyeknél külön szakképzettséget igénylő ügyek is intéztek el, valamint az állami számvevőszéknél: azon teendők ellátásánál, melyeknél *különleges* szakképzettség igényeltetik, oly egyének is alkalmazhatók, kik a törvény 3. szakaszában körülírt s vagy *a)* ügyvédi oklevélben, vagy *b)* államtudományi tudorságban, vagy *c)* jogtudományi tudorságban, végül *d)* államtudományi államvizsgában megállapított képzettséget ugyan nem bírják, *ha az illető külön szakra nézve a törvényben megállapított képzettséget igazolják*. Ugyanezt a jogot biztosítja a törvény ugyancsak 5. §-ának 2. bekezdése a különleges szakképzettséggel bíró egyének számára egyes minisztériumok alatt álló állami hivataloknál, — a rendőrségi, a törvényhatósági és városi közigazgatási szolgálatot azonban kizárólag az ú. n. jogászi képzettség elnyerői számára tartotta fenn.

Lehet, hogy a mult század 80-as éveinek elején a minősítési törvénynek ezek az intézkedései esetleg helytállóak voltak, — bár annak, hogy a mérnöki munka fontosságát az élet hamarosan felismerte, bizonyosága az, hogy a különleges szakképzettség címén hovatovább számos minisztériumban ott találtuk a mérnöki kvalifikációval rendelkező tisztviselőket is. A törvény keskeny résén beszivárgott lassankint ezekbe a minisztériumokba, mint pl. a földművelésügyi, a kereskedelemügyi stb. minisztériumba, a mérnöki munka pozitív megbecsülése is.

De azt a közigazgatást, melynek feladatköre valójában a nagy általánosság szabályszerűségével még az ú. n. jogászi, vagy pontosabban: az államtudományi képzettségre volt méretezve, a fejlődés: t. i. Magyarország közigazgatásának magasabb fokra való emelkedése, kifinomodása és szinte minden részében erős közgazdasági tartalommal is megtelítődése hamarosan a mult leltárába dobta.

A modern közigazgatást, melynek alapjai Magyarországon már a világháború előtt mind élesebben kibontakoztak, szinte az ég és a föld szakadékai választják el az előbbi, szinte patriarchalisnak mondható közigazgatástól. S amint a magyar államnak a kiegyezés korától a világháború kitöréséig tagadhatatlanul megvolt nagy kulturális és gazdasági fellendülése legszorosabban összefüggött a technikai tudományok térhódításával; amint a vasutak s az úthálózat fejlődése, az ipar csodálatos átalakulása, sőt a mezőgazdasági termelés fokozása is (az árterületek mocsarainak lecsapolása, talajjavítás stb. révén) elsősorban magyar mérnöki zseni kiválóságát dicséri, — a magyar közigazgatás — és kiváltképpen az állami és a városi közigazgatás — munkájába is lépten-nyomon beleszövődtek olyan technikai és közgazdasági momentumok, melyek előbb ismeretlenek voltak ott.

A közigazgatás többé nem merülhetett ki csupán a közigazgatási jogszabályok alkalmazásában, kihágások elbírálásában stb., melyek működésének előbb túlnyomó részét alkották, hanem a közigazgatás munkájában egyre jobban tért kellett hogy nyerjen az a bizonyos exakt szellem, melyet a mérnöki

és közgazdasági tudás jelent. A városok pl., melyek az esetek rendkívül nagy tömegének tanúsága szerint a magyar nemzeti vagyonnak kétségkívül kiváló értékű kincsei, már a jelen század elejétől fogva mindinkább olyan jogi személyekké alakultak át, melyeknek közigazgatásában a községi üzemekkel való gazdálkodás hovatovább döntő súlyra jutott, — anélkül, hogy a város tulajdonképpeni értelemben vett közigazgatásában a mérnöki és a közgazdasági tudással rendelkező elem megfelelő képviselőhöz jutott volna. Igaz, hogy a városok tisztikarában s így Budapesten is ma már mindenütt megtalálhatjuk a mérnöki tisztviselőket is. De nem mutatja-e a helyzet félszeg voltát az a körülmény, hogy a székesfővároson kívül városainkban általában seholsem lehet az *intézkedés* jogával felruházott tanácsnak szavazóképes tagja a mérnök, vagy műszaki tanácsos, — az, akinek munkájától el nem választhatók azok a fontos problémák, melyek minden városban már századunk eleje óta a városi közigazgatás középpontjában állanak. A városépítés, a városrendezés, a városi építkezések, az utak és utcák burkolása, a hatósági kézben tartott üzemek, — akár közegészségügyi, akár közlekedési, akár a szorosabban vett ipargazdasági üzemekre gondolunk, — mindmegannyi azok közé a legfontosabb városi ügyek közé tartoznak, melyek helyes intézése érdekében elengedhetlenül szükséges lett volna már régóta, hogy ezeknek az ügyeknek a közigazgatását szinte egészükben a szükséges közigazgatási ismereteket szerzett közgazdasági tudású mérnököknek engedjük át. Hány nagy virágzó s a fejlődésnek szinte bámulatos útját megtett nyugati város polgármesteri székében ülnek mérnökemberek s biztosítják a városoknak nyugodt, nagy megrázkódtatásoktól mentes fejlődését! S Magyarországon, amelynek mérnöki tudását a külföld egyhangú véleménye is oly sokra értékeli, a kir. József-Műegyetemről kikerült mérnököknek, ha azok mélyreható közgazdasági ismereteket is szereztek s a közigazgatási tudományok rendszerét is megismerték, arra sem lehet reményük, hogy a tanácsi fogalmazói gyakornoki rangot érhessen el nehezen megszerzett és komoly értéket jelentő diplomájuk birtokában.

Mi az oka ennek? Az Északamerikai EgyesültÁllamokban — s mondhatnók Nagy-Britanniában is — az egész közoktatásügy más alapokon nyugszik s a mérnöki tudományok ápolása s a mérnöki képzés sohasem szakadt el teljesen a tudományegyetemektől, tartván ez utóbbiak mindig sokkal gyakorlatibb célokat szem előtt, mint a középeurópai tudományegyetemek. A kontinens államai közül talán Franciaország helyzete a legérdekesebb, minthogy ott a két kitűnő mérnöki főiskola egyúttal katonai és közigazgatási képzési célokat is szolgál s ennek folytán az egész állami életet is sokkal jobban áthatotta a mérnöki szellem, mint más országokban, — köztudomás szerint éppenséggel nem kárára Franciaország közigazgatásának s ezen át az egész francia állam nagyságának.

Magyarországon azonban, mint ismeretes — épp úgy, mint Németországban, Ausztriában és Svájcban — a tudományegyetemi élettel szemben és párhuzamosan egy sajátos mérnöktudományi, műegyetemi élet fejlődött ki. Középeurópában a technikai tudományok egyetemei a tudományegyetemekből kiváltak s mindenfelé olyan különleges szellem honosodott meg a mérnöktudományi oktatás terén, mely az oktatási módszer és az oktatásoknak az élethivatással való összefüggése révén lényegesen elválasztja a mérnökképzést, különösen a tudományegyetemek jog- és államtudományi, valamint a bölcsészettudományi képzésétől. A tudományegyetemen legfeljebb az orvosképzés az, amelyhez a mérnökképzés hasonlítható, tudományos elméleti képzése folytán, amely azonban a gyakorlati élethivatásokra is közvetlenül előkészít.

De éppen ez az oktatási program az, amely a mérnöktudományi főiskolákon, így a kir. József-Műegyetemen szerzett okleveleknek is nagy jelentőséget kölcsönöz. Az az ifjú, vagy az a férfi, aki a műegyetemen végzi tanulmányait, nemcsak tudáskerettel távozik onnan, hanem tudományának értékesíthetését a gyakorlati életben is megtanulhatja ott már. A világháború előtt lepergett időkben mégis talán egyetlenegy kifogás állott meg a kir. József-Műegyetemről kikerült mérnökgenerációkkal szemben. Az t. i., hogy az itt képzett mérnököket a látszat szerint bizonyos szakegyoldalúság jellemezte, — noha a valóságban a műegyetemen évtizedek óta tanítják — még pedig igen

alapos elmélyedéssel tanítják — a nemzetgazdaságtant és annak politikáját, valamint a magyar közigazgatási jogot, — egyéb, nem szorosan technikai tudományágakat nem is említve. A Műegyetem tisztában van azzal, hogy a mérnök életpályája során gyakran jut olyan pozícióba, ahol nem elegendők csupán a speciális mérnöki szakismeretek, hanem ezen kívül sok más egyéb tudás is szükséges, melyek segítségével *egész ember* áll majd azon a poszton, melynek okos és a közérdekben álló intézése csak úgy fog megtörténni, ha az oda jelölt egyén technikai, gazdasági és jogi (helyesebben államtudományi) ismeretekkel is rendelkezik. Ilyen posztok nemcsak az ú. n. közigazgatási életnek s annak is elsősorban az ipari termeléssel összefüggő részeiben találhatók — vagy a közlekedésügy terén stb. —, hanem míg egyfelől a közigazgatási életnek szinte minden vonatkozásában, a mezőgazdasági termelés, a bányászat és erdészet, a munkásügy, az állami hitel- és adóügy stb. terén lépten-nyomon felmerülnek ezek a posztok, másfelől az állami és a szorosabb értelemben vett társadalmi életnek is végtelenül sok olyan vonatkozása van, melyben csak az állhatja meg a sarat, akinek nem idegen a technikai és közigazgatási tudományok világa sem, s aki az államtudományok alapjait elsajátítva tudja szükséghez mérten az előbb említett alapokat tovább fejleszteni.

De amely mértékben megtörtént állami, társadalmi és közigazgatási életünknek ez az átalakulása s amely mértékben valójában a korszerű fejlődés tette elutasíthatlan követelménnyé azt, hogy a mérnöki tudás alapos közigazdasági és szükségszerűen jogi ismeretekkel is egészítsék ki, ugyanolyan mértékben igyekezett a kir. József-Műegyetem már a világháborút megelőzőleg is hallgatóságát a korábbi idők mértékénél jóval bővebb alapon ellátni közigazgatástudományi és jogi ismeretekkel is. A műegyetem Tanácsának felterjesztésére *Őfelsége a Király* 1913 elején felállítja új osztályként a műegyetemen a közigazgatási osztályt, — egyelőre egyéves tanítási tervvel, melyhez azonban a doktorátus elnyerésére törekvő közigazgatási mérnököknek még további két félévi kötelező tanulmányi ideje járul. 1914-ben az osztály már működött. Akkor s azóta is kiváló tanerők adnak elő kötelező kollégiumokat és jeles szakemberek a speciális kollégiumok nagy tömegét. Az osztályon azonnal szemináriumok is munkába léptek s közülük egyik a közigazgatási jogi és a civiljogi bűvárokodást tűzte ki célul, a másik a nemzetgazdasági képzés mélyítésére törekedett, a harmadik a statisztikai és gazdaságpolitikai munkálatokba vont a sikeresen az ifjúságot. Az osztályban viruló élet van. Az osztály végzett hallgatóit szívesen látják a mérnöki hivatalokban, a kereskedelmi és iparkamarákon, készséggel foglalkoztatják revizori munkakörben, számos bankban és szövetkezetben kínálnak állást nekik, s kiválóan helyt állnak pl. a m. kir. központi statisztikai hivatal tisztikarában is, melyről szóló törvény módot nyújt az osztály hallgatóinak fogalmazói karba való elhelyezkedésére is.

Csak éppen a tulajdonképpeni közigazgatásban nem tudnak elhelyezkedni a műegyetem közigazgatási osztályát elvégzett hallgatók, igen nagy kárára magának a közigazgatásnak, amelynek államtudományi képesítéssel bíró tisztikarától a legnagyobb buzgóság mellett sem lehet várni azt, hogy a közigazgatás minden részében tudjon alkalmazkodni az új termelési technikai, gazdasági, kulturális és szociálpolitikai feladatokhoz. Éppenséggel nem látszik tehát jogtalannak az a kívánság, hogy a mérnökök immár intézményesen bebocsáttassanak a közigazgatás szolgálatába. Külföldön kiváló államférfiak is szükségesnek tartanak majdnem mindenfelé, főképp a háború tanulságai után egy mélyreható közigazgatási reformot s amint Angliában a Cromwell-forradalom s Franciaországban a nagy forradalom után szintén első feladata volt a megszilárduló új rendnek a közigazgatás újraépítése, éppúgy Magyarországon sem lehet elkerülni a világháború után a fentebb említett közigazgatási reformot. E reform egyik legfontosabb lépése nem lehet más, mint az, hogy a közigazgatási tisztviselők tanulmányi rendjét átalakítsák, — legalább abban az értelemben alakítsák át, hogy a tisztviselők közé a meglevő jogcímeiken kívül engedjenek be olyan friss elemeket is, akik a szükséges államtudományi ismereteken kívül elsősorban technikai és gazdasági tudással is bírnak s ilyképpen hivatottak arra, hogy a közigazgatás véredényrendszerében friss vérkeringést idézzenek elő.

Eppen ezért, bár egyfelől számolnunk kell azzal is, hogy a közigazgatásba kerülő jogászelemet bizonyos technikai és több gazdasági ismeretekkel

lássák el — mire vonatkozólag azonban javaslattal szolgálni nem lehet a kir. József-Műegyetem feladata —, másfelől annál inkább kötelességünk rámutatni arra, hogy *itt az utolsó óra arra, hogy a magyar közigazgatást is megnyissuk a mérnöki és a közgazdasági tudás számára.* A charlottenburgi műegyetemen a hallgatóknak megvan a módjuk a »Verwaltungsingenieur«-i pályára készülni. Magyarországon immár 14 éve készülnek ugyanerre a pályára a kir. József-Műegyetem közgazdasági osztályán a fiatal mérnökhallgatók legszorgalmasabb, kiváló elemei, anélkül, hogy mód nyujtatók nekik arra, hogy a közigazgatási pályán tényleg érvényesülhessenek. Ennek oka nyilván az, hogy akkor, amidőn legfelsőbb elhatározás alapján a kir. József-Műegyetemen felállították a közgazdasági osztályt, a törvényhozás (bizonyára nem utolsó sorban a közbejött világháború következtében) elmulasztotta gondoskodni arról, hogy a műegyetem közgazdasági osztályán elsősorban a mérnökök számára nyújtott alapos közgazdasági, jogi, pénzügyi és üzemtani képzettségen alapuló minősítését a közhivatalok szempontjából figyelembe vegye. Ez volt oka annak, hogy bár a közgazdasági élet fejlődését a közigazgatásban a mérnöki képesítésnek sokkal szélesebb körben való érvényesítését tette szükségessé s az ebből folyó konkluziókat a külföld le is vonta, törvényhozásunk a kir. József-Műegyetem által nyújtott képesítéssel bár köztudomás szerint mostohán bánt: a hiányt eddig nem pótolták.

E helyen hangsúlyozni vagyunk bátrak azt is, hogy a műegyetem közgazdasági osztályára most csak mérnöki, jogász, orvosi, filozófiai vagy mezőgazdasági, tehát mindenestre főiskolai abszolutóriummal s rendszerint diplomával is rendelkező egyéneket veszünk fel. *Ilyenformán nyugodtan mondhatjuk el azt, hogy ezen a fakultáson olyan hallgatói tömeg gyűlik össze, melyhez fogható egyetlen más főiskolán sincs.* A hallgatók tanítása pedig a szó igazi értelmében vett tudományossággal történik. Külön-külön vétetnek sorra a tanárok és az előadók által a közgazdaságtan elmélete s a közigazgatás szempontjából kiváltképpen oly nagy fontossággal bíró gazdasági politika egyes részei. Behatóan tanítjuk a statisztikát, a községi és városi háztartást, melynek ily alapon való taglalása minden más magyar főiskola tanítási rendjéből hiányzik. Különleges kollegiumok foglalkoznak a munkásbiztosítással, valamint a biztosítás-üggyel s annak matematikai megalapozásával. A jogi studiumok közül tanítási rendünk a közigazgatási jogon kívül a közjogot is magában foglalja, a magánjogot, valamint a kereskedelmi váltó- és csekkjogot is alaposan tanítjuk, — kiterjeszkedve a részvénytársulatok jogára is. A büntetőjogi kihágásokat két féleven át is előadatjuk. Részletesen adjuk elő a pénzügyi jogot s elsősorban az adórendszert. A magyar főiskolák közül csupán itt fog a hallgatók közigazgatástani előadásokat hallgatni. Az államszámviteltan minden hallgatónkra nézve kötelező, ami szintén az osztály tanulmányi anyagának a közigazgatás szempontjából való fontosságát emeli. S minthogy a közigazgatási tisztviselő ma már nem láthatja el feladatát bizonyos magángazdasági ismeretek nélkül, osztályunk tananyagának jelentős részét képezi az üzemtani s a számtartási és az ú. n. revizionális anyag.

Ilykép nyugodt lelkiismerettel mondhatjuk — a jól végzett kötelesség tudatában, — hogy a műegyetem közgazdasági osztályára már diplomája birtokában jött ifjú, aki az osztály tananyagát átvette s kötelező szemináriumi munkákban szintén résztvett — ami szintén csak a műegyetem közgazdasági osztálya tanulmányi rendjében található meg —, *oly nagytömegű közgazdasági és jogi ismeretre tett szert, hogy ennek birtokában csak a magyar közigazgatás munkájának új, helyesebb irányokba való terelését várhatjuk attól, ha ezek a közigazgatásnak eddig elöttük elzárt területére beléphetnek.*

Hogy ez a terület még mindig elzárt, műegyetemünk szempontjából annál inkább sérelmes és visszás, minthogy a m. kir. kormány 1920. évi január hó 12.-én 237/1920. M. E. számú rendeletével a budapesti tudományegyetemi közgazdaságtudományi karon végzett hallgatók részére megnyitotta a közgazdasági ügyekkel foglalkozó minisztériumok központi igazgatásánál, valamint e minisztériumok kormányzati hatásköre alá tartozó azoknál a hivataloknál rendszeresített állásokat, melyek különösebb gazdaságos szakképzettséget igénylő ügyeket is intéznek. Annál nagyobb sérelem volt ez a műegyetemen szerzett közgazdasági képzettséggel szemben, mert amíg a közgazdaságtudo-

mányi karon végzett ifjak szabályszerű 8 félév elvégzése után nyerik oklevelüket, addig a kir. József-Műegyetem közgazdasági osztályán végzett közgazdasági mérnökök csak 10, illetőleg 12 félév után és külön szakképzettség, legtöbbször a mérnöki szakképzettség megszerzése után jutnak oklevelükhöz; épp így, ha jogászi tanulmányaik bevégezése után jönnek osztályunkra, akkor pedig, ha előbb pl. az orvosi diplomát szerezték meg 14, illetőleg 16 félév után. Az a visszás helyzet állott tehát elő, hogy azok, akik először a mérnöki pálya számára megkívánt teljes képzettséget megszerezték és azután még két félévet szentelnek a közgazdasági jog- és pénzügyi tudományok terén való alapos képzettség elsajátítására, nincsenek minősítve olyan állásokra, amelyekben az említett rendelet értelmében a csupán 8 félévet végzett és közgazdasági tudományi karon oklevelet nyert, illetőleg közgazdaságtudományi államvizsgát tett ifjak elnyerhetnek. Ennek a visszásságnak ereje annál inkább szembeötlő, ha gondolunk arra, hogy a közgazdaságtudományi kar mai adottságában elsősorban ú. n. kereskedelmi képzettséget nyújt hallgatóinak s e hallgatók mellett mindössze a mezőgazdasági osztály hallgatói tesznek nagyobb számot, úgy hogy ilyenformán akár mezőgazdasági, akár a kereskedelmi szakot elvégzett hallgatók számára megnyitott az út a közigazgatásban való elhelyezkedésre. Ha e két fontos termelési ág egyetemi tudományos oktatásában résztvett hallgatóságot beengedjük a közigazgatás falai közé, legalább olyan mértékben, ha nem nagyobb mértékben kell ezt megtenni a technikai tudományok elsajátítóival szemben akkor, ha azok a műegyetem közgazdasági osztályán még az említett s a közigazgatásban szükséges tudományokban szintén járatosak lettek. Ilyenformán a köz, valamint az igazságosság érdekében nem lehet elzárkózni az elől, hogy addig is, míg a minősítési törvény általános revíziójára fog sor kerülni, a műegyetemen nyújtott képzettség minősítési szempontból való egyik nagy sérelmét megorvosoljuk. Semmivel nem indokolható meg ugyanis az, hogy a 10 vagy 12 félév után elnyert közgazdasági oklevélnek kisebb minősítő ereje legyen, mint a 8 félév után megszerzhető annak az oklevélnek, illetőleg államvizsgának, melyet a közgazdaságtudományi karon lehet megszerezni, illetőleg letenni.

Hazánkban a műegyetem közgazdasági fakultásának felállítása úttörő munka volt. De ha ez így van s a fakultás magas nívóját, melyet az is igazol, hogy tanárai legtöbbször a Magyar Tudományos Akadémia tagjai, vagy egyébként válnak ki tudományos munkásságukkal, — másfelől pedig az, hogy az osztályról kikerült hallgatóság az életben megállja a sarat, a legnagyobb méltánytalanság és közérdekkel is ellentétes eljárás volna ezt a képesítést a közszolgálatban továbbra is figyelmen kívül hagyni.

Nem kell attól tartani, mintha ilyen módon a műegyetem közgazdasági osztályának hallgatói előzönlének pályázatukkal a közigazgatási hatóságoknál megürülő állásokat. Nem kell tartani azért, mert hiszen a műegyetemi oktatásnak a közgazdasági jogi ismeretekkel való mélyítésének elsősorban a szabad pályán működő mérnökség minél teljesebb szellemi fegyverzetével bíró felvértezése érdekében végeztük el s a jövőben sem valószínű, hogy a szabad pályán érvényesülő mérnökök rohamszerűleg rohannának a szoroson vett közigazgatási pályákra. Viszont azonban a kor igényei szerint a műegyetem közgazdasági osztályán szerzett oklevél minősítő erejét többé nem odázhatjuk el.

II. Részletes indokolás.

Maga a törvényjavaslat (vagy rendelet) szövegtervezete, melyet e memorandum elején voltam bátor bemutatni, két részre oszlik. Az 1—4. szakaszok mindegyike a műegyetem közgazdasági osztályán szerzett oklevél vagy doktorátus minősítő erejéről rendelkezik. A tervezet 2. szakasza azt mondja ki, hogy a közgazdasági ügyekkel foglalkozó minisztériumok központi igazgatásának fogalmazói karában oly egyének is kinevezhetők, vagy a fogalmazói tiszti létszámba átvehetők, akik az imént körülírt képesítéssel rendelkeznek. A tervezet egyenkint meg is jelöli azokat a minisztériumokat, melyek fogalmazói karába e diplomával bíró egyének bekerülhetnének. Bővebb indokolás nélkül is könnyű rámutatni arra, hogy pl. a belügyminisztériumnak akár vármegyei osztályában,

mely vármegyék építkezési és helyiérdekű vasutak ügyét felügyeli, vagy a városi osztályban, mely a városok háztartásának általános felügyeletét s a városi üzemek ügyeit intézi legfelsőbb fokon, vagy akár a községi és folyamrendészeti osztályban is nagyon kiváló munkásságot fejthetne ki egy-egy közgazdasági mérnök. Hasonlóképpen a pénzügyminisztériumban akár, akár abban a főosztályban, mely az államadóssági és közhiteli vagy vámügyeket intézi; akár abban, a melyik a városi, vármegyei és községi háztartási ügyekben intézkedik, akár az állami földmérés, vagy a fogyasztási adók ügyeit ellenőrző főosztályba. Azt, hogy a kereskedelmi minisztérium fogalmazói karában nemcsak az állami közutak fenntartását intéző, továbbá a híd- és magasépítési szakosztályában, hanem általában a minisztérium valamennyi szakosztályában, így különösen a posta-vezérigazgatóságnál, valamint akár a kül- vagy belkereskedelmi osztályban, az ipari, közgazdasági és gyáripari ügyeket intéző szakosztályban valóban szinte szükség van közgazdasági mérnökre a fogalmazási szakban, szintén felesleges bővebben indokolni. De épp így a földművelésügyi minisztériumban is bőven vannak a folyammérnöki, kulturmérnöki és vízrajzi ügyosztályokon kívül olyan ügyosztályok, melyekben kiválóan érvényesülhetne az a speciális tudás, melyet a műegyetem közgazdasági osztályán szereznek meg a hallgatók. Az ú. n. közgazdasági ügyosztály, vagy a külforgalmi, vagy a gazdasági munkásügyekkel és szociálpolitikával foglalkozó, avagy a kísérletügyi ügyosztály, mind-megannyi olyan osztályoknak tekintendők, melyekben a közgazdasági mérnökök hasznos szolgálatokat végezhetnek. Bizonyára a vallás- és közoktatásügyi minisztériumban, valamint a honvédelmi minisztériumban is vannak olyan munkakörök, amelyek intézését a közgazdasági mérnököktől sikerrel várhatnók. Ez utóbbi minisztériumokra azonban nem kívánnók kiterjeszteni egyelőre a műegyetem közgazdasági osztályán szerzett minősítés hatályát; ezt jövőre hagyhatnók. Annál inkább szükség volna azonban megállapítani azt, hogy a népjóléti és munkaügyi minisztérium fogalmazói karába való bejutásra is minősítsen az osztály oklevele, minthogy akár a szociálpolitikával, akár a társadalmi egészségüggyel, akár a társadalmi biztosítással, vagy a lakásüggyel foglalkozó ügyosztályok munkaköre tipikusan olyan, hogy ott jeles hasznát lehet venni azoknak az ismereteknek, melyeket közgazdasági osztályunk nyújt.

Csak nagy vázlatban voltam bátor felsorolni azokat a munkaköröket, melyeket a gazdasági ügyekkel foglalkozó minisztériumok ügykörében olyannak kell tartani, amelyeknél a közgazdasági mérnöki tudás érvényesül. *Az élet fogja fényesen igazolni azt, hogyha ezeknek a minisztériumoknak központi igazgatásában csak néhány ilyen kvalifikációval rendelkező egyén be fog kerülni a tulajdonképpeni közigazgatási fogalmazói szakba, ezek munkája a közigazgatás magasabb általános érdekeit fogja előmozdítani.* Ugyancsak ezen minisztériumok kormányzati hatásköre alá tartozó hivatalok és intézetek fogalmazói kara azonban szintén megnyitandó volna a műegyetem közgazdasági osztályát megszerzett s ott diplomát szerzett egyének számára, minthogy ezek munkakörében szintén nagy számmal adódnak olyan intézmények és hivatalok, melyeknél hézagpótló volna az új minősítés.

A tervezet 2. szakaszának b) bekezdése alá tartozó ilyen intézmények volnának pl. a pénzügyigazgatóságok, annál inkább, mert a pénzügyi jog rendszerét a műegyetemen a gyakorlat követelményére való tekintettel is rendszeresen előadják. Vagy központi vámigazgatóság, mivel a vámpolitikát az osztály tanterve szintén erősen felkarolja. A többi közgazdasági ügyekkel foglalkozó állami intézményes hivatal felsorolását talán mellőzöm, de nyomatékosan rá kell mutatnom a törvény vagy rendelettervezetnek 4. szakaszára, amely az *államvasutak, a m. kir. postatakarékpénztár, az Országos Társadalombiztosító Intézet* s végül az *Országos Munkásközvetítő Hivatal* fogalmazói karában létesített állásokra vonatkozólag állapítja meg a műegyetem közgazdasági osztálya okleveleinek minősítő erejét, továbbá a rendelettervezet 3. szakaszára, mely ugyanezt mondja ki a *postaszolgálat* fogalmazói szakát illetően. Nincsen ma magyar főiskola, amely annyira behatóan foglalkoznék a közlekedésügyi, postaügyi, munkásbiztosítási és szociális problémákkal, mint a műegyetem közgazdasági osztálya s ezért valójában szinte érthetetlen az, hogy éppen azok a speciálisan szakképzett egyének nem kerülhettek be e most

említett intézmények és hivatalok fogalmazói tisztikarába, akik leginkább készültek arra elő.

A törvény- vagy rendeletervezet 2. szakaszának c) pontja szerint a külügyi igazgatás közgazdasági szerveinél a fogalmazói tisztviselői karba szintén bejuthatnak a műegyetem közgazdasági osztályának oklevelével rendelkező ifjak. Elsősorban a m. kir. konzulátusok tisztviselői karára gondoltunk a tervezet e pontjának megszövegezésénél, minthogy a modern külügyi igazgatás munkája nem is nélkülözheti azokat az alapos közgazdasági ismereteket, melyeket az ide készülő ifjak közgazdasági osztályunkon megszerezhetnek. Ilyenformán az ú. n. konzuli szolgálatban véleményünk szerint csak gyümölcsöző lehetne, ha megfelelő diplomáciai vizsga letétele után a közgazdasági mérnökök is elhelyezkedhetnének. Sőt meggondolást érdemelne az a körülmény, hogy a követségi szolgálatot nem lehetne-e előttük megnyitni.

A tervezet 2. szakaszának d) pontja azt tartalmazza, hogy a törvényhatósági jogú és rendezett tanácsú városok fogalmazói tisztviselői karára az árvaszékek és a tiszti ügyészség kivételével lesznek teljes joggal megválaszthatók a műegyetem közgazdasági osztályán oklevelet vagy közgazdaságtudori fokozatot elnyert egyének. Szembeállítva a tervezetnek ezt a pontját az 1920. évi 237. M. E. számú rendeletben foglalt szabályozással, mely szerint a köztörvényhatóságok fogalmazói karában lehet alkalmazni a budapesti tudományegyetemi közgazdaságtudományi karon államvizsgát tett egyéneket, íziben kitűnik az, hogy a mi tervezetünk két irányban is szűkebb terjedelmű. A köztörvényhatóságok helyett t. i. csupán a törvényhatósági jogú és rendezett tanácsú városokat sorolván fel, a *vármegyei törvényhatóságok fogalmazói tisztikarát automatikusan kivonja a törvény (a rendelet) hatálya alól*. Lehetne tehát a műegyetem közgazdasági osztályának hallgatói közül egykoron egyeseket városi tanácsai aljegyzőkké vagy főjegyzőkké, tanácsnokokká és polgármesterekké megválasztani. Ilyenformán a magyar közigazgatás tisztviselői karába ez az onnan eddig kirekedt elem hasznos szolgálatot teljesíthetne. De nem lehetnének ezek az új diplomával rendelkező egyének a vármegyéknél szolgabírók, al- és főjegyzők és alispánok. Ilyenformán ezt a legtípikusabban autonom igazgatási szolgálatot nem kívánnók érinteni az osztályunk részére nyújtandó minősítés által. De a városi fogalmazói tiszti szolgálatot szintén nem egészében kérjük megnyitni a közgazdasági osztályunkon diplomát szerzett egyének számára, minthogy úgy véljük, hogy a kizárólag jogászai munkát végző árvaszékek és tiszti ügyészségek tisztviselőinek munkája nem oly természetű, hogy megokolt volna ezekre vonatkozólag megállapítani közgazdasági osztályunk okleveleinek minősítő erejét.

A törvény- vagy rendeletervezet 1—4 szakaszai ilyenformán egy novumot hoznának be a minősítési törvény intézkedései közé s hogy ezek az intézkedések mennyire közóhajt jelentenek, bátor vagyok Nagyméltóságod nagybecsű figyelmét felhívni a jelenlegi közgazdasági miniszter úrnak még mint a pénzügyminiszternek Nagyméltóságodhoz ebben az ügyben a mult évben intézett átiratára, mely kiindul a tudományegyetemi közgazdaságtudományi kar részére kormányrendelettel megállapított minősítési jogból s kifejezi azt a véleményét, mely szerint megfontolás tárgyává volna teendő, hogy a József-Műegyetem közgazdasági osztályán szerzett oklevél ne ruháztassék-e fel hasonló képesítő erővel, mint amilyennel a fentebb említett esetekre nézve az említett karon szerzett államvizsga-bizonyítvány bír.

Van végül e memorandum elején közölt törvény- vagy rendeletervezetnek egy olyan szakasza — t. i. az 5. szakasz —, mely az 1883. évi I. t.-c. 10. szakaszának 1. bekezdéséhez idomulva, azt azzal kívánná kiegészíteni, hogy mivel bár az állami szolgálat bármelyik ágában — úgy a központban, valamint a vidéken, továbbá a törvényhatóságoknál és a törvényhatósági városoknál — műszaki teendőkre alkalmazandó egyénekre nézve a képzettség a kir. József-Műegyetemtől nyert oklevélhez köttetik, a törvény mégsem gondoskodott arról, hogy az egyéb közületeknél — így mindenekelőtt a rendezett tanácsú városoknál — végzendő műszaki teendőkre is kifejezetten a műegyetemi mérnöki oklevél megszerzéséhez köttessenek ez állások: ez most biztosíttassék, úgyszintén a város szorosán vett közigazgatásán kívül eső műszaki gazdálkodás körébe tartozó mérnöki teendők szakszerű végzése is. De nem gondoskodott

a törvény arról sem, hogy azoknál a hatóságoknál, melyek munkakörében különleges szakképzettséget igénylő ügyek is intéztetnek, ez utóbbi ügyek, amennyiben műszaki jellegűek, kizárólag mérnöki oklevéllel bíró egyének által intéztessenek vagy vezetessenek. Számos példa mutatja (a múltban vagy a jelenben) pl. némely tárcánál azt, hogy oly osztályokban, melyekben tipikusan és kizárólagosan mérnöki munkát végeztek, ennek ellenére oly tisztviselők osztattak be szolgálattételre, vagy éppen vezető pozícióba, akik a szükséges szakismeretekkel nem rendelkezettek. Ennek a visszásságnak a megszüntetését célozza a tervezet e szakaszának első fele. A rendelettervezetnek az a szövegezése viszont, hogy az ily állásokban alkalmazott mérnökök, amennyiben megszerzik a műegyetem közgazdasági osztályának képesítését is, egyfelől az átmenet áthidalására vonatkozik, mert méltánytalan volna a lehetőséget elzárni az esetleg máris ily állásokban dolgozó mérnökök elől, hogy a szorosán vett közigazgatási fogalmazói karokba is átléphessenek, — másfelől pedig ilyen módon a jövőben igazán egészséges fluktuációt lehetne előkészíteni. Azon elv kimondásának, hogy a műszaki állásokban dolgozott tisztviselők a közigazgatási szolgálatba is átvehetőek: a közigazgatás látná a hasznát. Ily módon válnék például lehetővé, hogy a világítási üzem vagy akár a közlekedési vállalat vezetője idővel ez üzemek fölött álló városi közigazgatási osztály tisztikarába, esetleg vezető pozíciójába kerüljön és aligha kétséges, hogy az ilyen tisztviselő kiválóbban tudná szolgálatát ellátni, mint aki mindenkor csak az íróasztal mellől közigazgatott.

* * *

Ilykép a kir. József-Műegyetem kérelmét egyfelől általánosan megindokolva, másrészt pedig a bemutatott tervezet egyes pontjait részletesen is megindokolva, ismételten vagyok bátor Nagyméltóságodat mély tisztelettel kérni, kegyeskedjék a lépéseket megtenni arra nézve, hogy a bemutatott tervezet törvénymódosítás, vagy kormányrendelet alakjában törvényerejű valósággá váljék.

Legyen szabad végül még tisztelettel újból megjegyeznem, hogy a kir. József-Műegyetem közgazdasági osztálya számára nem valami új privilégiumot kér, hanem csak oly privilégiumok *részben* való megállapítását, melyet az időrendben utána felállított tudományegyetemi közgazdaságtudományi kar már 8 év óta élvez.

Budapest, 1928. október 15.

Dr. Szily Kálmán s. k.

e. i. rektor.